

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

§. I. De Natura, & Qualitate Testium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

proposuisti cit. probatio mulieris plenior fuit, cum præter Juramentum à se depositum assertionem suam firmaret testimonio septem matronarum, quarum iudicio, cum perita in arte fuerint, plurimum deferendum fuit. Ergo &c. Sed neque requiritur tantus numerus testium matronarum; nam sufficit, si pro virginitate deponant duæ, vel tres mulieres, modò fuerint honestæ, & artis peritæ, ac testimonium juratæ dicant, ut tradit Gloss. in can. nec aliqua 4. V. obstetricum caus. 27. q. 1. Henr. Canif. in c. proposuisti cit. n. 7. & 9. Barbof. ibid. n. 7. cum alijs.

tra viri Juramentum proponitur depositio jurata uxoris tantum, non verò, quando huic suffragantur etiam alia testimonia; tunc enim plenior, ut dixi, est uxoris probatio, & cons. præferenda Juramento mariti. Ad Conf. etli fallax sit inspectio obstetricum, tamen juncta tam harum, quam ipsius mulieris Juramento parit fidem plenior, quam Juramentum solius mariti, affirmantis se mulierem cognovisse: unde illi potius, quam huic deferendum est, ita tamen, ut admittatur probatio in contrarium, quod fieri potest per inspectionem ab alijs mulieribus æquè peritis faciendam.

TITULUS XX.

De Testibus, & Attestationibus.

Post tractationem de Probationibus in genere descendendum ad harum Species. Inter istas prima, & utilissima occurrit, quæ defumitur ex Testimonio, & depositione Testium,

cumque viva istorum voce fiat, præ alijs excellentiorem, & efficaciorē probandi modum continet. Hinc ante alias Probationum species hic de Testibus, & Attestationibus agitur.

S. I.

De Natura, & Qualitate Testium.

SUMMARIUM.

1. Definitio, & Varietas Testium.
2. Admittuntur Testes omnes, qui Jure non prohibentur.
3. 4. Jure naturali prohibentur furiosi, infantes &c.
5. 6. Jure positivo removentur primò impuberes.
7. 8. Secundo cæci, surdi, & muti cum limitatione.
9. 10. 11. Tertio Servi proprie dicti.
12. 13. Quarto corrupti pecuniâ pro dicendo Testimonio.
14. Qui etiam datorum non acquirunt dominium.

15. Nisi pro expensis itineris &c. data sint.
16. Sexto infames.
17. Cum exceptione.
18. 19. Septimo criminosi.
20. Casus excepti.
21. 22. 23. Octavo Accusati, & incarcerati ob crimen grave, & infamiam irrogans.
24. 25. Nonò perjuri.
26. Decimò Excommunicati.
27. Testimonium tamen ipsorum valet.
28. Undecimò Persona viles.

Quæritur 1. quidnam sint Testes, & quid eorum Attestationes? sunt Persona, quæ de re, aut factò aliquo dubio & controverso legitime evocata testimonium dicunt; vel generalibus: quæ ad fidem alicujus rei faciendam adhibentur. Attestationes verò sunt ipsorum testium depositiones, seu asseverationes super factò aliquo. Testium alij sunt Judiciales, qui in Judio; alij Instrumentarij, qui in instrumento; alij Testamentarij, qui in Testamento adhibentur. In hoc Titulo potissimum agitur de Testibus Judicialibus, De his c. placuit 1. h. tit. decernitur, ut sint idonei, fideles, & jejuni.

Dicitur 1. Idonei, i. e. qui non prohibentur testificari. Et hi non unius sunt

generis; nam aliqui ex his dicuntur omni exceptione majores, qui videlicet nulla legitima exceptione à Testimonio deponendo repelli possunt; alij minorem fidem merentur, quia tamen eorum defectus alijs adminiculis suppleri potest, in certis casibus etiam ipsi permittuntur testificari.

Dicitur 2. Fideles: qua voce quidam Interpretes putant excludi Infideles, Judæos, Hereticos &c. sed melius apud Gonzal. in c. placuit cit. n. 2. & alios idem sonat, quod Fide digni. Consonat huic Interpretationi expositio Gratiani, qui ubi in Decretalibus l. cit. habetur Fideles, ipse can. placuit 2. caus. 4. q. 3. in suo Decreto posuit Fideliores.

Dicitur 3. Jejuni: hoc autem solum est de honestate, & decentia ob reverentiam

fiam Juramenti, sine quo Testimonium non deponitur; non autem de necessitate, vel præcepto, ut notat Gloss. *fin. in c. placuit cit.* Decius *ibidem n. 7. § 8.* Vivian. *in Ration. v. nullus*, Henr. Canif. *n. 11.* Laym. *n. 6.* Gonzal. *n. 3.* Wagnereck *v. nisi jejunos*, Pirh. *hic n. 3.* Quodsi olim præceptum fuit, ut testes non nisi jejuni testimonium dicerent, id vel in particularibus tantum locis, ubi talis consuetudo vigeat, obligavit, vel per desuetudinem jam abrogatum est, ut bene advertit Barbof. *in c. placuit cit. n. 4.*

2 Porro non prohibiti testificari censentur omnes, de quibus contrarium non probatur; quia Edictum de testibus prohibitorium est. Abb. *in c. 1. cit. n. 1.* Lanfranc. *de Testib. n. 55.* Farin. *prax. crim. q. 53. n. 1.* & alij apud istos: conf. ad testificandum habiles generaliter denotantur omnes, qui specialiter non prohibentur. Neque opus est, ut quis idoneum esse probet, sed si in testem producat, admitti debet, donec probetur, quod careat aliqua qualitate, quæ vel Jure naturali, vel positivo in Teste requiritur.

Jure naturali, ut quis testis esse possit, plus non requiritur, quam ut is sit capax rationis. Ea, quæ Jure positivo in Testibus requiruntur, Gloss. *in c. in nomine 2. v. vilissimi h. tit.* comprehendit his versibus:

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama, Et fortuna, fides, in testibus ista requirunt.

Ex horum requisitorum defectu Testimonium ferre prohibentur aliqui absolute, alij solum secundum quid. Qui secundum quid prohibentur, multiplicis generis sunt; nam aliqui ex ijs prohibentur testimonium ferre pro certis personis, alij contra certas personas, nonnulli in certis causis. Hinc multiplex oritur dubium; nam ante omnia

3 Queritur 2. quinam Jure naturali arceantur à munere testificandi? *v. hoc Jure à testificandi munere arceantur Furiosi; quia mente i. e. ratione carent §. item furiosi Inst. quib. non est permiss. testam. fac. l. in negotijs 5. ff. de R. J.* Excipitur, si lucida intervalla habeant; talis enim de ijs, quæ vidit, vel audivit &c. tempore lucidi intervalli, testificari tempore lucidi intervalli potest *arg. l. furiosum 9. C. qui testam. facer. poss.*

Dixi, Testificari tempore lucidi intervalli potest; non enim sufficit, quod viderit ea ante furorem, sed etiam, & multo magis requiritur, ut tempore, quo testificatur, sit capax rationis. Et ratio est, quia spectatur tempus depositionis, quo tempore, cum Judicio careant furiosi, quidquid dicunt, profus ignorant. Mascard. *de probat. vol. 2. concl. 829. n. 7.* Farin. *prax. crim. q. 61. n. 1. § seqq.* Pirh. *hic n. 5.* Wiest. *n. 3.*

4 Sed neque satis est, si ad se furiosus redierit; nam licet sui sit compos factus, ad-

huc tamen deponere non potest de ijs, quæ tempore furoris contigerunt, sed requiritur, ut utroque tempore fuerit sui compos, ut bene advertit Farin. *l. cit. n. 14.* Haun. *tom. 5. de J. § J. tr. 4. n. 264.* Pirh. *l. cit.* cum alijs. Neque obstat, quod, ut infra dicam, pubes factus testificari possit de eo, quod vidit in pupillari ætate; nam hic non caret usu rationis, & habet integerrimos sensus, memoriam vivacissimam; non ita qui furore, aut amentia agitur, quippe cum hujus generis homines habeant phantasmam adeo corruptam, ut putent se coram intueri, quæ nupiam fiunt in rerum natura. Itaque ad Judicem spectabit, ut ex qualitate, & effectibus furoris arbitretur, quantum fidei possit adhiberi hujusmodi testi: si omnibus consideratis, dubium sit, teste Farin. *l. cit. n. 15.* præsumere potest datum tempore sanæ mentis.

Quod de furioso dictum, extenditur ad mente captos, infantes, ebrios, & alios usu rationis destitutos, ob rationis paritatem, Dixi Ebrios, intellige, penitus ebrios; nam quamvis Judex curare debeat, ut testes sint sobrii, nec semiebrii, hi tamen absolute à testimonio dicendo non repelluntur; quia Jure naturali, ut *num. præc.* dictum est, plus non requiritur, quam ut is sit capax rationis.

Queritur 3. quinam simpliciter prohibeantur testes esse in Judicio? *v. 5.* horum esse quatuor genera ex quatuor diversis capitibus.

Et 1. quidem est Defectus Ætatis: ob quem generaliter, & absolute in quibuscunque causis tam Civilibus, quam Criminalibus ad testimonium dicendum inhabiles sunt impuberes, prout habetur *can. si testes 3. §. Lege Julia caus. 4. q. 3. l. testium 3. §. Lege Julia 5. ff. h. tit. l. in vii 12. in fin. ff. eod. & notat ibidem Gloss. v. sed nec pupillis, Hiltrop. *process. Judic. p. 3. tit. 9. c. 2. n. 3.* Wefenbec. *ff. h. tit. n. 3.* Henr. Canif. *in c. 2. tit. eod. n. 14.* Wagner. *ibid. v. vilissimi*, Valens. *§. 2. n. 1.* Zoel. *n. 7.* Pirh. *n. 4. § 5.* Engl. *n. 13.* König. *n. 3.* Wiest. *n. 3.* Ratio est, quia impubes non videtur illius esse maturitatis, ut sufficienter judicet de gravitate perjurij, & ob animi levitatem facile corrumpetur.*

Excipitur tamen 1. crimen læsæ Majestatis, in quo ad testificandum admittuntur etiam minores 14. annis; quia ibi nemo eximitur *l. nemo 4. fin. C. ad L. Jul. Majest.* Accedit, quia in eo crimine minor 14. annis etiam torqueri potest *l. de minore 10. §. sed omnes 1. ff. de quest.* sed minus est testificari. Igitur etiam admittetur illius testimonium.

Excipitur 2. si consuetudo sic habeat: sic passim invaluit, ut impuberes in causis criminalibus examinentur, & nihil frequentius est, quam homicidia, & hujusmodi delicta per pueros detegi. Ubi tamen advertito, depositionem impuberis, nisi alijs adm-

nici-

niculis, & præsumptionibus adjuvetur, non facere semiplenam probationem, sed tantum indicium ad indagandam veritatem, & ex dicto impuberis tantum neminem torqueri posse, ut bene notat Gloss. *V. sed nec pupillis cit.* Farin. *prax. crim. q. 58. n. 44.* & seqq. Pirh. *hic n. 4.* & alij communiter.

Excipitur 3. si impuberes facti sint puberes; tum enim admitti ad testificandum possunt de ijs, quæ viderunt in pupillari ætate, modò ea, super quibus recipitur eorum testimonium, sint ejus naturæ, ut cadant sub sensum, & intellectum impuberis, & facta sint tempore, quo jam erat pubertati proximus. Farin. *q. 58. cit. n. 58.* Hiltrop. *c. 2. cit. n. 23.* Henr. Canif. *in c. 2. h. tit. n. 15.* Vallens. *§. 2. n. 2.* Pirh. *n. 4. cit.* Ratio est, quia non prohibentur. Ergo admittuntur. Intelligi autem istud debet solum in ijs rebus, in quibus testes puberes requiruntur à Jure solum ad probationem actus; nam si requirantur ad solemnitatem, & substantiam, sicut in Testamento solenni, impuberum testimonium, etsi deinde facti sint puberes, non recipitur, ut bene monet König *hic n. 4.* & constat ex *§. testes 6. Instit. de testam. ordin.*

2 Vitium Corporis: Ob hoc à Testimonio ferendo regulariter arcetur cæci, surdi, & muti. Farin. *prax. crim. q. 61. oppos. 10.* & *11.* Hiltrop. *tit. 9. c. 2. n. 3.* Welenb. *ff. h. tit. n. 3.* Haun, *tom. 5. de J. & J. tr. 4. n. 267.* & *268.* Pirh. *hic n. 6.* & *7.* König *n. 5.* Sannig *c. 2. n. 4.* Ratio de Cæcis est, quia solus auditus in testibus regulariter non sufficit, sed præsentia & visus requiritur *can. testes 15. caus. 3. q. 9. c. cum causam 37. h. tit. l. testium 18. C. eod.* sed qui non vident, præsentem non dicuntur *l. coram Titio 209. ff. de V. S. l. quanquam 1. in fin. & ibi Bartol. ff. de auctor. & consens. tutor.* ergo, qui non vident, testes esse non possunt. De Surdis, & mutis ratio est, tum quia animi sui sensu satis exprimere non possunt, tum quia testes viva voce deponere, ejusque dicta à Judice audiri per se debent.

8 Dixi autem regulariter; nam 1. certum est, quòd cæci testari possint de ijs, quæ viderunt, antequam oculis caperentur. Mascard. *de probat. concl. 278. n. 9.* Farin. *q. 61. cit. n. 32.* Vall. *hic §. 2. n. 5.* Haun. *n. 267. cit. Pirh. n. 6.* Ratio est, quia plerumque cæci melius meminerunt præteritarum rerum, quàm qui identidem visum circa alia occupant, & prioribus speciebus memorativis innumeras alias superinducunt. 2. Pariter cæcus testificari potest de ijs, quæ audiit tempore cæcitatatis; sed ibi Judex diligenter exploret, an non deceptus sit cæcus testimonium deponens, cum non sit difficile vocem alienam imitari. Mascard. *n. 15.* & *16.* Farin. *n. 27.* & seqq. 3. In surdo, & muto distinguendum est: Vel enim aliquis est surdus & mutus simul, vel tantum surdus, aut

tantum mutus. Si tantum surdus, testimonium dicere de illis potest, quæ visu percipit, modò ex scriptura cognoscat, quid Judex interroget. Si mutus tantum, testis esse de visu, & auditu potest, modò sciat scribere, aut alijs certis, & indubitatis signis, seu nutibus cogitationes suas explicare *arg. l. servo 65. §. si pupillo 3. ff. ad S. C. Trebell. ibi: interrogati nutu possint significare.* Farin. *n. 46.* Haun. *n. 268.* & alij *suprà cit.* Idem dicendum de surdo, & muto simul. Neque obstat, quòd aliàs in scriptis, nec per nutus, sed viva voce testes deponere debeant; nam hoc solum probat hos testes non interrogandos, quando veritas aliter haberi potest.

3. Defectus Status: Ob hunc à Testimonio dicendo prohibentur Servi propriè dicti, quamdiu servi sunt, & ut tales habentur, si aliæ probationes suppetant. Henr. Canif. *in c. 2. h. tit. n. 8.* & *in summ. eod. §. 3.* Vallens. *hic §. 2. n. 4.* Wagner, *in c. 2. cit. V. vilissimi. Z. eod. n. 7.* Pirh. *n. 8.* Haun, *n. 269.* Engl *n. 10.* König *n. 6.* Wiest, *n. 4.* & constat ex *c. foris 10. de V. S. l. servi 7. ff. & l. quoniam liberi 11. C. h. tit.* Ratio est, quia Servi de Jure Civili censentur mortui, ac proinde ab omnibus officijs, & honoribus removen-
tuntur *l. quod attinet 32. & l. servitutem 200. ff. de R. J.* Hinc testimonium Servi ipso Jure nullum est, potestque parte etiam non opponente, Judicis officio repelli, ut rectè monet Farin. *q. 55. n. 166.* Accedit, quia, ut *c. foris cit.* dicitur. *sapè servus metu dominantis testimonium supprimit veritatis,* ut aded non sine ratione Jus testimonium servi rejiciat.

Dixi I. Servi propriè dicti; nam Colo-
ni Originarij, & Adscriptiij, de quibus mentio fit *c. multorum 2. de Judicis,* & *l. desimus 13. C. de agricol. & censit.* Item proprii homines, vulgò *Die Leibeigene* etsi cum Servis quandam similitudinem gere-
re videantur, reipsa tamen servi non sunt, sed liberi homines, ideòque à legitimis actibus, & cons. etiam à testimonio ferendo non repelluntur Gloss. *in c. 2. cit. V. sint liberi.* Laym. *l. 5. Theol. mor. tr. 10. p. 4. c. 2. n. 5.* Pirh. *hic n. 8.* Multo minus Constitutio excludens Servos extendenda est ad Religiosos; nam etsi aliàs isti in multis æquiparentur Servis, in hoc tamen non æquiparantur: poterunt igitur cum licentia, & consensu sui Superioris testimonium dicere, ut clarè habetur *c. veritatis 8. de dol. & contumac. c. tuis 39. c. cum nuper 51. h. tit. & notat. Abb. in c. 12. eod. n. 4.* Mascard. *concl. 260. n. 13.* Farin. *q. 61. n. 124.* Pirh. *hic n. 9.* Engl *n. 11.* König *n. 6.* Wiest *n. 4.* Ratio est, quia, ut *suprà 2. dixi,* testimonium dicere est Juris prohibitorij, & omnibus, qui rationis sunt compotes, Jure naturali concessum, quibus non est specialiter Jure prohibitum. Nullus autem textus est in Jure, in quo id Religiosis reperitur prohibitum. Ergo &c. Neque obstat, quòd Religiosi à nego-

negotijs forensibus expressè removeantur *c. ex parte 2. de postuland.* nam in hoc textu ferè solum est sermo, ne agant Procuratores, & Advocatos, nisi id exposcat Monasterij utilitas, & Superiores permittant.

11 Dixi 2. *quandiu Servisunt, & habentur ut tales*; nam Servus liber factus deponere potest non tantum super ijs, quæ vidit, vel audivit, postquam liber factus est, sed etiam super ijs, quæ vidit in servitute, ut supra dixi de impubere *n. 6.* Ratio est, quia non prohibetur amplius, remota servitute. Similiter valet testimonium Servi, si communiter habeatur pro libero. Farin. *q. 55. n. 169.*

Dixi 3. *Si alie probationes suppetant*; nam in defectu aliarum probationum etiam Servi admittuntur ad testificandum: sed eo casu Servi depositio vocatur à Jure non *Testimonium*, sed *Responsum* in contemptum conditionis Servilis, ut indicatur *l. servi 7. ff. h. tit.* Similiter admittuntur Servi ad testimonium dicendum in criminibus exceptis; nam in his, ut *infra* dicam, admittuntur testes alias inhabiles ad testificandum. Farin. *q. 55. cit. n. 173.*

4. *Fides, aut Vita reprobata.* Sed hi, qui ex isto capite à Testimonio dicendo arcentur, multiplicis iterum generis sunt. Hinc ulterius.

12 Queritur 4. *quinam ob fidem, aut vitam reprobata repellantur à Testimonio dicendo in Judicio?* *n. 1.* ex hoc capite prohibentur testificari, qui *pecunia corrupti, vel conducti sunt pro dicendo Testimonio.* *Mynsing. cent. 6. obs. 67.* Farin. *q. 67. n. 236.* *Et seqq. Wefenbec. ff. h. tit. n. 3.* *Vivian. in c. placuit 1. v. pretio hic, Henr. Canif. ibid. n. 3.* *Gonzal. n. 4.* *Barbof. n. 1.* *Zoef. n. 43.* *Pirh. n. 10.* *König n. 8.* & constat ex *c. placuit cit. l. testium 3. S. Lege Julia 5. ff. eod.* Ratio est, quia per corruptionem violatur integritas, & veritas, quæ in Judicio necessaria est, siquidem testis, qui pretium accepit pro testimonio dicendo, non tam liberè testificatur, nec præsumitur dicere veritatem, eo quòd munera excæcant prudentes, & subvertunt verba iustorum, ne veritatem intelligant. *Deut. 16. v. 19.* Accedit, quòd hujusmodi Testes, qui pretium pro dicendo testimonio sive vero, sive falso recipiunt, perjuri fiant, cum antè juraverint, quòd nec pretio, nec timore, nec odio, aut pro aliquo commodo testimonium dicant, ut habetur in forma Juramenti testis, & notat *Gloss. in c. 17. V. Juramenti h. tit.*

13 Et hoc adeò verum est, ut si quis probatus fuerit pro testimonio dicendo pecuniam accepisse, testimonium ejusdem non valeat, sed vel à parte adversa, vel officio Judicis rejici possit, tanquam valde suspectum de falsitate: imò ejusmodi conducti testes, tanquam valde suspecti, super falsi crimine torqueri possunt, quamvis non constet de-

falsa depositione. Ubi tamen notandum discrimen est inter testem deponentem falsum, & testem pecunià corruptum; nam testis deponens falsum tenetur Lege Cornelia de falsis, testis autem pecunià corruptus, nisi vincatur de falsa depositione, ea Lege, & poenà per illam sancitâ non afficitur; quia hac solum punitur, qui mendacium dixit, & veritatem in Judicio occultavit, ut habetur *c. falsidicus 1. de crim. fals. & alijs cit.* advertit *Laym. in c. 1. h. t. n. 2.* Hinc si persistat in tortura, & nihil fateatur, non ordinariâ poenâ falsi, sed arbitrariâ à Judice puniri debet, quòd contra Jus pro ferendo testimonio pecuniam accepit.

An autem istam accipiens acquirat **14** ejus dominium, dubium moveri potest. Et videtur universaliter tenenda affirmativa; nam etiam Advocatus potest accipere pecuniam, seu pretium ab illo, cujus causam defendit. Sed distinguendum est, an pecuniam accepit pro vero, an pro falso testimonio. *Si hoc secundum*, quamvis ita paciscendo, & falsum dicendo gravissimè peccet, pecuniæ tamen pro falso testimonio acceptæ sit dominus, eo modo, quo quivis alius datorum ob turpem causam. *Si primum*, eam danti restituere debet; quia ad testimonium verum dicendum quilibet civis ex Justitia, & ipso gentium Jure obstrictus est, si magistratus legitime interroget, & testimonium proferre jubeat. Atqui, quod ex Justitia debitum est, non potest pretio vendi. Ergo &c. *Neque obstat* ratio dubitandi allata in contrarium; nam Advocati patrocinium continet hominis ministerium, quod est pretio aestimabile, cum sit actus scientiæ acquisitæ, quem non tenetur omnibus ex Justitia impendere: at testem in testificando verum dicere necessarium est, & ad hoc ex Justitia obligatur.

Intelligendum autem hoc est de casu, **15** quo aliquid testis accipit pro Testimonio dicendo; secus enim, si accipiat aliquid pro expensis factis in itinere, item pro lucro, quod ipsi cessat, dum à labore, & operis suis impeditur interea; nam hæc Jure petuntur, & præstari debent, & quidem sumptus itineris statim, ut testes habeant, quo iter ingressi alantur, quod indicatur *l. quoniam 11. C. h. tit.* & apertius declaratur *l. eos qui 6. §. si quis 2. de Appell. Et consult.* ubi dicitur testibus vocatis sumptus præstari itineris faciendi causâ. Et fundatur exceptio hæc in Jure naturali; nam officium suum nemini debet esse damnosum, & proprijs stipendijs nemo militare tenetur. Accedit, quia Jura solum irritum, & nullum declarant Testimonium, quod deponitur ab eo, qui ad hoc ferendum conductus est pretio, Atqui is, qui sumptus necessarios pro itinere accepit, per hoc non accipit pretium pro testimonio, sed refarcitionem damni, quod in gratiam alterius patitur. Ergo &c. Ob eandem rationem in foro con-

conscientiæ tutus est, neque tenetur resti-
tuere, cui is, in cujus gratiam testimonium
fertur, donandi animo aliquid dedit. In
foro externo tamen turpis censebitur, &
pœnæ obnoxius; quia præsumptio contra
ipsum militat, nisi ostendat donationem, &
promissionem sibi factam esse, postquam
jam deposuit testimonium: tunc enim,
cum nullum subsit periculum, non punitur,
neque censetur corruptus. Menoch, *de arbitr.*
cas. 310. n. 11. Farin. q. 67. n. 277.

16 **2. Infames.** Proceditque hoc tam
de infamibus infamiâ Juris, quam de in-
famibus infamiâ facti: inter quos tamen tri-
plex intercedit discrimen.

1. Infames in-
famiâ Juris de utroque Jure repelluntur à
Testimonio dicendo *can. nulli 11. caus. 3. q.*
4. c. licet 47. & c. testimonium 54. h. tit. l. testium
3. §. Lege Julia 5. ff. eod. Infames autem
infamiâ facti de Jure Canonico quidem abso-
lutè *can. statumus 9. caus. 3. q. 5. & can. infam-*
es 17. caus. 6. q. 1. de Jure Civili autem
solum in causis criminalibus, & civilibus
arduus, Felin. in *c. testimonium cit. n. 12. Far-*
rin. q. 56. n. 107. §. 115. Pirh. hic n. 18.

2. Infamis infamiâ facti tantum, si emenda-
tus sit, admittitur ad testificandum saltem in
causa Civili; infamis infamiâ Juris etiam
emendatus per poenitentiam, quamdiu hæc
infamia non tollitur per dispensationem Prin-
cipis, cujus autoritate irrogata est, inhabilis
manet. Ratio est, quia ut bene notat
Pirh. *n. 22. infamia Juris* habet rationem
pœnæ sententialis, quæ à Magistratu legitimo
in perpetuum illata est. Ergo tolli non
potest, nisi ab eodem Magistratu, cum ejus-

dem sit ligare, & solvere, poenam imponere,
& relaxare: è contrario infamia facti oritur
ex solo crimine, aut vita criminosa. Ergo
eâ depositâ, vel emendatâ, etiam ipsa cessare
debet.

3. Testimonium depositum ab
infami infamiâ Juris ipso Jure nullum est;
infames infamiâ facti tantum à Judice ex offi-
cio, vel parte adversa per exceptionem repe-
lantur, necesse est; aliàs testimonium illo-
rum valebit, quamvis non faciant fidem ple-
nam, quòd non sint testes omni exceptione
majores. Et hinc sequitur, quòd testes
infames infamiâ Juris etiam in consortio cum
alijs testibus fide dignis nihil probent; tes-
tis autem infamis infamiâ facti licet seorsim
fidem ne quidem semiplenam faciat, in causis
tamen, quæ non requirunt meros testes in-
tegros, unâ cum alio teste omni exceptio-
ne majore possit facere plenam fidem, ut be-
nè notat Haun, *tom. 5. tr. 4. n. 256.*

17 **Excipiuntur**, tamen complures Casus,
in quibus etiam infamiâ Juris infames admit-
tuntur ad testificandum. Et hoc **1.** fit
in criminibus enormibus, & exceptis, ut læsæ
majestatis, hæresis, Simonix &c. Farin. *q. 56.*
cit. n. 70. Gonzal. in c. 54. h. tit. n. 10. Haun.
l. cit. n. 254. Pirh. hic n. 17.

2. Si veritas
aliter haberi, vel per alios testes cognosci ne-

queat; tunc enim testimonium illorum re-
cipitur, sed non sine tortura, nisi deponant
contra valde diffamatum. Farin. *n. 50. §. seqq.*
Haun. *n. 253. cum reliquis supra.*

3. Si
infamia sit occulta; quia ad hoc, ut repella-
tur, non solum requiritur, ut sit infamis, sed
etiam ut pro tali tempore depositionis sit ha-
bitus, & reputatus. Farin. *n. 86.* **4. Si re-**
stitutus sit famæ à Papa, vel Principe, *arg. l.*
testium cit. §. lege Julia, ibi: *Qui eorum in*
integrum restitutus non erit. Igitur à contra-
rio sensu restitutus ad testimonium admitti
debebit. Gloss. *ibid. V. eorum*, Farin. *n. 79. §.*
seqq. Gonz. l. cit. n. 16. Pirh. n. 17. cit.
In his casibus quantum fidei depositionibus
illorum haberi debeat, arbitrium penes Judi-
cem est.

Plerumque, cum actu infa-
mes admittuntur, testimonia ipsorum non
sunt integræ fidei, nec omni exceptione maj-
ora: estque hoc verum etiam accedente tor-
tura; quia hæc infamiam non purgat quo-
ad effectum plenæ probationis, sed tantum
quoad indicium. Farin. *n. 77. fin.*

3. Criminosus, cui grave crimen ab
adversa parte obijcitur, & probatur in Judi-
cio. Proceditque hoc de Jure Canonico
tam in causa Civili, quam in criminali, etsi
antea de eo nec convictus, nec confessus,
vel condemnatus sit, atque tamdiu, quam-
diu in crimine perseverat. Ita Gloss.
in *c. super eo 13. V. confessi h. t. Abb. ibid. n. 3.*
Felin. *n. 3. Gonz. in c. testimonium 54. eod. n.*
6. Farin. q. 56. cit. n. 128. Haun. tr. 4. cit. n.
246. Pirh. hic n. 19. & patet ex can. statumus 9.
caus. 3. q. 5. c. super eo 12. & c. testimonium 54.
cit.

Ratio est, quia non est credendum
contra alios illis, qui criminibus implicantur, ut
dicitur *can. neganda 1. caus. 3. q. 11. Neque ob-*
stat, quòd ejusmodi criminosus, etsi persistat
in crimine, modò tale non sit, ut infamiam
Juris irroget, repelli nequeat à munere
judicandi, vel eligendi; nam Judici, & ele-
ctori jus judicandi, & eligendi; plenè
est acquiritum, quo privari non de-
bent, nisi causâ plenè cognitâ, per
depositionem, aut privationem Judicis,
vel Superioris. Deinde majus peri-
culum est in teste, quam in Judice;
nam à Judice appellari potest, non verò à te-
ste, & hinc potius testis ob crimen, quam
Judex repellitur. Denique elector profe-
quitur jus suum, & exequendo officium hoc
nulli præjudicat; plurimum autem præjudica-
tur per testem parti, contra quam testificatur.

Dixi autem **1. cui grave crimen ob-**
ijcitur, i. e. accusatione, & damnatione dignif-
simum, qualia sunt homicidium, adulterium,
incestus, furtum, sacrilegium, & alia, quæ re-
censentur *can. statumus cit.* non igitur sufficit
quodvis crimen. Dixi **2. quamdiu in crimi-**
ne perseverat; nam si emendatus sit, & cri-
men Juris infamiam annexam non habeat,
admitti debet in causa civili, & criminali sal-
tem civiliter intentata *c. testimonium cit.* Por-

ro emendatio, cum sit mutatio vitæ, non præsumitur, sed probari debet, si videlicet ostendatur non exiguo, sed triennali saltem tempore laudabilem vitam egisse, ut rectè advertunt Farin. q. 56. cit. n. 140. Laym. in c. super eo cit. n. 2. Gonzal. in c. testimonium cit. n. 9. Pirh. hic n. 22. Dixi 3. de Jure Canonico; nam de Jure Casareo criminofus non repellitur à ferendo testimonio in causa civili, nisi ratione criminis contraxerit infamiam, vel quia hæc illi ipso Jure annexa est, vel quia ob crimen in Judicio est condemnatus. l. testium 3. S. Lege Julia 5. ff. h. tit. Hinc si causa agatur Ecclesiastica, vel Civilis quidem, sed in terris pleno Jure subiectis Ecclesiæ, observabitur Jus Canonicum, & universim testis criminofus non emendatus repellitur à testificando; in Causa civili autem, si de hac agatur in terris Imperij, juxta Jura Casarea admittitur testis criminofus non ipso Jure, vel per sententiam infamis factus.

20 Sunt autem plures casus, in quibus criminofus, etiam non emendatus, ad testificandum admittitur. Et 1. quidem, si pars citata ad videndum testes, sciensque illorum crimina nihil opponat; nam tunc in earum personas tacite consentire, easque approbare censetur. Pirh. hic n. 25. Potest tamen eo casu Judex, & debet ex officio ejusmodi testem repellere, ut notat Felin. in c. testimonium cit. n. 5. 2. In Causis Summarijs; nam in his, quia levem solum aliquam, nec exactè semiplenam probationem requirunt, testium repulso partibus non conceditur, ut ex communi docet Farin. prax. crim. q. 62. n. 196. Menoch. de arbitr. q. 32. n. 11. Laym. in c. 13. cit. n. 4. Pirh. n. 25. 3. Si vocetur ad probandam innocentiam Rei; nam ad hanc ostendendam admittendi sunt testes aliàs inhabiles, qui absolute non repelluntur, sed solum ob defectum fidei repelli possunt, Mascard. de probat. concl. 1366. n. 16. Farin. q. 56. n. 137. Laym. l. cit. n. 5. Pirh. n. 25. 4. Si alij testes haberi nequeant; tunc enim omnes hujusmodi criminofus admittuntur ad testimonium, ita tamen, ut non plenam, sed qualemqualem solum probationem faciant. Farin. l. cit. n. 161. Hinc Judicis officium erit inspicere, quanta fides in his casibus hujusmodi testibus sit habenda.

21 4. Accusatus de crimine gravi, & infamiam irrogante (idem dic de incarcerato propter ejusmodi crimen) nam hic, dum pendet accusatio, de Jure Canonico non debet admitti ad testificandum in alia causa criminali, præterquam in criminibus exceptis, ut constat ex c. non debet 56. h. t. & docet ibidem Vivian. in Ration. Barbof. n. 1. & 2. Mascard. concl. 27. n. 1. & seqq. Farin. q. 56. n. 167. Pirh. hic n. 27. Ratio est, quia, dum accusatio pendet, & innocentia ostensa non est, censetur gravata existimatio accusati de crimine, ideoque in causis criminalibus,

in quibus testes debent esse sine omni exceptione, & nota infamiae, testimonium ejus non admittitur.

Extenditur hoc 1. etiam ad eum, contra quem fit inquisitio in tali crimine ex officio Judicis. Pirh. n. 28. Ratio est, quia inquisitionem præcedere debet infamia criminis. Infames autem in causa criminali testes idonei esse non possunt, ut ostensum est n. 16. Extenditur 2. si quis denuntiatus fuerit de tali crimine; quia per denuntiationem dubia redditur integritas, & gravatur existimatio denuntiati. Abb. in c. 56. h. t. n. 6. Extenditur 3. ad condemnatum de crimine, appellentem à sententia; nam pendente appellatione, non admittitur ad testificandum in causa criminali. Pirh. n. 28. in fin. Ratio est, quia licet, dum pendet appellatio, status ejusdem maneat integer, & propterea admitti ad testificandum debeat in causa Civili, tamen ob accusationem, & sententiam primæ instantiæ gravatur aliquo modo ejusdem existimatio, ut repelli possit in causa criminali.

Dixi autem 1. in causa criminali; 23 nam in causa civili accusatus de crimine, non tamen incarceratus, admittitur, ita tamen, ut non sit testis omni exceptione major: & hinc in ijs causis Civilibus, in quibus requiruntur testes integerrimi, testimonium ipsorum non recipitur. Excipitur autem incarceratus, ut nec in Civili causa admittatur in testem, ob suspicionem, quod hujusmodi homines falsum deponere credantur, ut se liberent à reatu, mutuo præstita depositione ab illis, pro quibus testimonium dicunt. Dixi 2. de Jure Canonico; nam in foro Civili accusatus potest esse idoneus testis non minus, quam si fuisset non accusatus, ut notat Haun. tom. 5. tr. 4. n. 250. Ratio est, quia Jura requirunt condemnationem, quæ transit in rem judicatam. Dixi 3. præterquam in criminibus exceptis: nam in his admittitur; quia in illis ob atrocitatem criminis multa permittuntur, quæ aliàs denegantur. Neque obstat c. per tuas 32. de Simon. ubi etiam in crimine Simoniae, quod unum est inter excepta, distinguitur, an testis sit bonæ famæ, an malæ, & conf. innuitur, si malæ sit, etiam ibi non admittendum; nam id procedit, quando constat de crimine contra testes, hic verò sermo est, quando testis tantum est accusatus de crimine.

5. Perjuri; nam hi, licet emendati sint, 24 & de perjurio penitentia egerint, & à testificando in omni causa repelluntur. Ita habetur c. testimonium 54. h. t. & docet ibidem Vivian. in Ration. Hiltrop. p. 3. tit. 9. c. 2. n. 5. Henr. Canif. in c. 2. h. t. n. 21. Laym. in c. 7. eod. n. 8. & in c. 54. cit. n. 7. Gonzal. ibid. n. 4. Barbof. n. 2. & 4. Haun. tr. 4. cit. n. 260. Pirh. hic n. 62. Könign. 10. Sannig c. 2. n. 11. Wiest. n. 9. Et hoc adeo verum est, ut perjuri defectus in causa criminali ne quidem per torturam purgetur; nam ne torti qui-

quidem depositione sua indicium faciunt. Farin. q. 56. n. 193. Extenditur, ut neque in criminibus exceptis, ubi alii testes inhabiles admittuntur, aliquid depositio perjuri probet. Farin. l. cit. n. 195. Excipitur crimen Hæresis, in quo ob fidei favorem perjurus potest esse testis, deponendo tam contra se, quam contra complices, quod prius celaverat, modò ex manifestis indicijs pateat, quòd perjurus non ex animi levitate, aut odio, sed ex Zelo Justitiæ deponat, ut dictum suum corrigat. Farin. n. 203. § 204.

25 Ratio autem Assertionis est; quia qui semel pejeravit, semper suspectus est juxta Reg. 8. in 6. ibi: *semel malus semper præsumitur esse malus*; & juxta id, quod dicitur *can. non potest 24. caus. 2. q. 7.* ubi Concilij Tolentani PP. *Non potest*, inquit, *erga homines esse fidelis, qui DEO extiterit infidus.* Intelligi autem hic dicta debent, ut procedat de perjurio propriè, non autem de illo, qui juravit temere, aut illicitè, ut benè Fagnan. in c. 18. h. t. n. 5. nam violans Juramentum hujusmodi non fit perjurus.

26 6. Excommunicati Excommunicatione majori; nam isti in omnibus causis, ijs exceptis, in quibus admittuntur Infames, à testimonio dicendo removentur. Hiltrop. p. 3. tit. 9. c. 2. n. 5. Wesenbec. ff. h. tit. n. 3. Barb. in c. veniens 38. h. tit. n. 9. Zoes. hic n. 16. Haun. tr. 4. cit. n. 257. Pirh. n. 31. König. n. 11. Sanning c. 2. n. 12. Wiest. n. 8. & constat ex c. veniens cit. & c. decernimus 8. de sent. excomm. in 6. Ratio est, tum quia Excommunicati non habent licentiam communicandi cum alijs; tum quia inter infames reputantur *can. illi qui 3. & can. infames 17. caus. 6. q. 1.*

Discrimen tamen est faciendum inter Excommunicatum toleratum, & non toleratum. *Non toleratus* à testimonio dicendo repellitur à Juce, etiam non opponente parte; toleratum repellere à testificando quidem Judex potest, si Excommunicatio sit nota publicè, non tamen debet illum repellere, nisi pars ejusmodi testi exceptionem Excommunicationis opponat. Ratio est; quia pars non excipiens censetur renuntiare Juri suo, & hoc potest, cum potestas repellendi Excommunicatum non vitandum inducta sit in favorem partis, contra quam adducitur testimonium Excommunicati tolerati. Quando Excommunicatio non est notoria, ut vim habeat exceptio adversæ partis ex hoc capite facta contra testem, excipiens eam intra octo dies apertissimis documentis ostendat, necesse est; quam si ostenderit, testis repellitur: si adhuc dubitetur de Excom-

municatione, prius ad cautelam absolvi debet, quam permittatur testimonium proferre in Judicio; sed benè notat Gloss. *fin. hic* requiri aliquam causam necessitatis, qualis esset, si alij testes idonei nulli adfint.

An testimonium Excommunicati non 27 tolerati, quod defacto, nemine repellente, depositum in Judicio, validum sit, quidam dubitant: & ratio dubitandi est; quia, ut *ex can. infames cit. dixi*, infamibus accensentur, quorum testimonia ex dictis n. 16. invalida sunt. Sed retinenda est affirmativa sententia, quam etiam defendunt Ugolin. de Censur. tab. 2. c. 17. §. 1. Suar. de Censur. D. 16. f. 6. n. 5. Pal. tr. 29. D. 2. p. 14. n. 18. P. Wiest. hic n. 8. P. Schmier Proc. Judic. c. 9. n. 17. & alij apud istos, Colligitur ex c. excommunicamus 13. §. credentes de Hæretic, ubi dum specialiter Hæretici redduntur inhabiles ad ferendum testimonium, tacitè insinuat aliorum Excommunicatorum testimonia valere. Ratio est, quia Excommunicatio tantum privat muneribus, & juribus spiritualibus, inter quæ testimonij dicendi facultas non numeratur. Ad rationem dubitandi dico Excommunicatos non simpliciter accenseri infamibus, sed tantum aliquo modo ad illos reduci: quod ad invalidandum ipsorum testimonium non sufficit; aliàs à testimonio dicendo excludi deberent omnes omnino peccatores, cum & ipsi *can. illi qui cit.* inter infames numerentur.

7. Denique *Persona valde pauperes, 28* & viles. Henr. Canil. in c. 2. h. tit. n. 19. Barbof. *ibid.* à n. 2. Wagn. *V. vilissimi*, Haun. tr. 4. cit. n. 262. Pirh. *hic* n. 32. Engl. n. 17. König. n. 7. Wiest. n. 10. & habetur *can. in primis 7. §. sed de personis caus. 2. q. 1. l. testium 3. princ. ff. h. tit.* Ratio est, quia de his potest esse suspicio, quòd pecuniâ facile corrumpantur. Unde si vitæ honestæ, & famæ bonæ sint, admittuntur; quia hæc suspicionem corruptionis tollit, & in omni casu honestas personæ etiam pauperis attendenda est. Clar. §. *fin. q. 24. n. 11.* Farin. q. 55. cit. n. 82. in *fin.* Wiest. l. cit. Alia ratio est de personis vilibus, quæ ex officio vili etiam inter infames reputantur, quales sunt lictores, carnifices &c. nam horum testimonium contra ingenuos non recipitur. Quanam autem personæ viles dicendæ sint, ut à testimonio ferendo repellantur, in hoc, ut benè Haun. l. cit. notat, locorum consuetudo est observanda; nam alicubi lictores habentur pro vilibus, alibi ad testimonium admittuntur.